

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. I. Quid sit matrimonium, seu in quo formaliter & quid ditativè
consistat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

DISPUTATIO PRIMA

De Matrimonio secundum se.

Ad quest. 41. supplementi.

Cum Matrimonium considerari possit, vel ut contractus civilis est, & in officium naturae institutum; vel ut institutione & auctoritate Christi, ad esse Sacramenti, animosque conjugum sanctificandos, evehctum; secundum utramque rationem de eo nobis in hoc Tractatu agendum est; cumque prior consideratio ut fundamentum praesupponatur ad posteriorem, & prius sit (ut ait Apostolus) quod est animale, quam quod est spiritale, de matrimonio ut est in officium naturae prius agemus; deinde illud, ut Sacramentum est, considerabimus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit Matrimonium, seu in quo formaliter & quid dicitur consistat?

§. I.

Quibusdam praemissis, difficultas resolvitur.

Matrimonium à matre dicitur, eo quod inearnat ut uxor mater fiat, inquit D. Augustinus lib. 19. contra Faustum cap. 26. Et à matre potius quam à patre nuncupatur, eo quod in prole suscipienda & educanda, mater plus operae impendat, ut habetur in capite Ex litteris, de conversione infidelium. Unde dicitur matrimonium, quia *matris munus*, eo quod feminae per contractum matrimonii imponatur munus educandi prolem. Vel, ut alii volunt, dicitur matrimonium, quasi *matrem munus*, quia uxor per matrimonium acquirit virum, quo munatur. Vocatur etiam conjugium, eo quod duos sub eodem veluti iugo societatis perpetuae coniungat. Demum appellatur connubium, & nuptiae, à velo quo ex antiqua caeremonia teguntur virgines & obnubuntur, quando maritis traduntur; vel quia in ipsa solemnitate desponsationis, velamine teguntur conjuges, cum benedictionem nuptialem accipiunt. Id quod antiquissimam consuetudinem esse, aliqui ex Scriptura colligunt: Cum enim Abimelech Saram sororem Abraham esse existimans, sibi accepisset uxorem, & postea à Domino correptus, uxorem esse agnovisset, illamque marito reddere, ei dixit: Ecce mille argenteos d. di fratri tuo, hoc erit in velamen oculorum ad omnes qui tecum sunt, & quicumque perrexeris, memento te deprehensam. Incede bar quippe Sara solus criminibus, more virginum, quare ut non virgo, sed uxor esse cognosceretur, dedit ad emendum sibi velamen quo operiretur, conjugatarum more, mille argenteos; ne alius sororem esse putans deciperetur.

A Porro cum matrimonium sit contractus inter virum & feminam, ad prolem eggendam initus, plura ad sui integritatem & custodiam requirit, nempe ut utrumque viri & feminae consentum, externo signo manifestatum; cuius sui corporis in alium traditionem, & quod inde sequitur, mutuum utriusque in corpus alterius jus, & potestatem eo utendi in omnem vitam lege maritali sibi concessum; mutuum utriusque obligationem ad debitum conjugale ex ipsa reddendum; & demum conjunctionem quandam seu vinculum animorum utriusque, conjugum quod ex mutua eorum obligatione resultat, utrumque conjugem ligat, ad illud nunquam, quod diu vixerint, dissolvendum; iuxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 7. *Mulier* (eadem ratio est de viro)

B alligata est legi quantum tempore vivit. Quod ergo, in quo illorum matrimonium formaliter & quid dicitur consistat? Pro resolutione,

Dico breviter, matrimonium formaliter & quid dicitur consistere in vinculo illo, quo formaliter conjuges sunt uniti, resultante ex mutua eorum obligatione, seu ex mutuo iure & potestate quam ex mutua traditione utriusque conjugis habet in corpus alterius, ita communiter Theologi, cum D. Thoma, infra quodlibet. 44. art. 1. contra Galatium 104. dist. 27. disp. 1. afferentem in ipsa actione contrahendi, ut consensu conjugibus mutuum jus & dominium in corpore, consistere matrimonii essentiam.

Probat per conclusio, discutendo per singula, supra recensita, & demonstrando in nullo eorum, praeterquam in ultimo, nempe in vinculo illo, quo utriusque conjugis animi sunt coniuncti, matrimonium consistere formaliter. Et in primo quod non consistat formaliter in consensu utriusque conjugis, live in actu contrahendi, quo conjuges sua corpora sibi mutuo tradunt, videtur manifestum, quidquid dicat Palacius. Tum quia talis consensus & traditio est causa efficiens matrimonii, subindeque repugnat esse causam formalem illius, causa enim formalis inter se est, efficiens vero inter extrinsecas comparatur. Tum etiam, quia adhuc cessante mutuo consensu utriusque conjugis, a qualique traditione sui corporis in alterum, perseverat matrimonium, ut effectus à sua causa realiter distinctus. Nec valet si dicas, quod licet consensus actualis transierit, remanet tamen & moraliter perseverat consensus habitualis, ac proinde in eo consistere potest formaliter matrimonium.

D Nam tamen conjuges primum suum consensum retractant, adhuc inter eos matrimonium perseverat, cum tamen in eis non permaneat habitualis consensus, qui per subsequenter mutuum revocatus est.

Quod vero matrimonium non consistat formaliter in mutuo iure utriusque conjugis in corpus alterius, vel in obligatione mutua ad debitum

conjugale, non minus certum videtur; tum quia A
tale jus & obligatio cessant, alterius conjugis ad-
ulterio, vel ingressu religionis, ex communi con-
sensu, manente matrimonii consummari vincu-
lo: Tum etiam, quia inter B. Virginem, & B. Jo-
sephum fuit verum matrimonium, quamvis
perpetuo impeditur obligatione reddendi debi-
tum conjugale, non potest ergo formaliter con-
sistere matrimonium, nisi in vinculo illo, quo
formaliter conjuges sunt uniti, resultante ex mu-
tua eorum obligatione.

6 Confirmatur: In eo formaliter consistit ma-
trimonium, quo posito ponitur, & quo ablato
aufertur, juxta regulam quam tradunt Philoso-
phi, ad indagandas rerum essentias: Sed posito
vinculo illo, quo utriusque conjugis animi sunt
conjuncti, ponitur matrimonium, & eo ablato
aufertur: Ergo in eo essentia matrimonii consi-
stet. Unde definitur à Jurisconsultis paragr. 1. In-
stit. de patria potest. & à Canonicis cap. Illud, de
præsumptionibus, & 27. quæst. 2. paragr. 1. *Maris
& femina conjuncta, in viduam vitæ conjugium
retinens.* A Scholasticis verò cum Magistro in 4.
dist. 27. cap. 1. *Viri mulierque conjunctio maritalis,
inter legitimas personas, inviduam vitæ conjugium
retinens.* Dicitur viri mulierque conjunctio, quia
cùm matrimonium ordinetur ad prolem gige-
ndam, necessarii est inter virum & feminam
ut inter subje & a sola ad hunc finem idonea. Un-
de Deus ab initio non duos viros, aut duas femi-
nas, sed virum & feminam procreavit. Additur
inter legitimas personas, quia omnes persone non
sunt habiles ad matrimonium contrahendum,
scilicet ad generandum impotentes, cum alio
vel alia matrimonio ligati, aut quovis alio seu
naturali seu positivo vinculo impediti. Demum
ultima verba explicant distinctionem matrimo-
nii ab aliis unionibus sive conventionibus, ex al-
liis contractibus ortis, quæ ex mutuo consensu
tolluntur, cùm tamen matrimonium sit insolubi-
le.

Ex his inferes cum D. Thoma infra quæst. 44
art. 1. in argumento *sed contra*, matrimonium esse
in genere relationis, quæ rectè explicatur per ly
conjunctionem, ut per genus & per ly *maritalem*, ut
per differentiam. Hæc verò relatio est disjuncti-
væ, cùm unus conjux ad hanc conjunctio-
nem concurrat, ut principium activum, alter ut
passivum; unde est multiplex ex parte subje & ti,
quamvis ex parte termini & finis sit simplex &
unica; unus quippe est utriusque maritalis con-
junctionis finis, perfectio nimirum prolis gene-
ratio. Secundum quod est multiplex ex parte subje & ti,
significatur his nominibus *uxor & maritus*; secundum
autem quod una, significatur hoc nomine *matrimonium*.
ut ait S. Doctor ibidem in solutione ad 3.

§. II.

Solvuntur objectiones.

8 Contra istam conclusionem objicitur pri-
mo: Matrimonium consistit in fieri, non in
facto esse, sicut alia Sacramenta in usu consisten-
tia: Ergo consistit in mutuo consensu conjugum,
non autem in vinculo maritali, ex mutuo eorum
consensu resultante, cùm tale vinculum sit quid
permanens.

Sed facile respondetur, quod licet matrimo-
nium, quoad suam causam efficientem, consistat
in fieri, seu in aliquo consensu, nimirum in mu-

tuo consensu conjugum; quoad suam tamen
quidditatem & rationem formalem, & quan-
tum ad id quod est res & Sacramentum simul,
consistit in aliquo permanenti, scilicet in vincu-
lo, ex mutuo conjugum consensu resultante, cum
cessante mutuo consensu utriusque conjugis,
adhuc matrimonium perseveret.

Objicitur secundo: Sacramentum debet con-
sistere formaliter in aliquo sensibili: Sed vincu-
lum illud, quo formaliter conjuges sunt uniti,
non est sensibile, cùm sit relatio, quæ non est ac-
cidents sensibile: Ergo matrimonium non potest
consistere formaliter in vinculo conjugali.

10 Respondeo ex D. Thoma infra quæst. 44. ar-
tic. 1. ad 2. quod quamvis ipsa relatio non sit sensibile ac-
cidents, tamen cause ejus possunt esse sensibiles, nec in Sa-
cramento requiritur quod sit sensibile illud quod est res &
Sacramentum; hoc enim modo se habet in hoc Sacramen-
to prædicta conjunctio; sed verba exprimentia consensum
quæ sunt Sacramentum tantum, & cause prædicta con-
junctionis, sunt sensibiles.

Objicitur tertio: In eo formaliter consistit
matrimonium, quo posito ponitur, & quo abla-
to aufertur, ut supra dicebamus: Sed posito con-
sensu mutuo conjugum, & jure quod per illum
quilibet illorum acquirit in corpus alterius, pon-
itur matrimonium, eoque sublato, aufertur:
Ergo in tali consensu & jure, matrimonium
consistit formaliter.

12 Respondeo distinguendo Majorem: In eo for-
maliter consistit matrimonium, quo posito, tan-
quam principio formali & constitutivo, ponitur,
concedo Majorem. Quo posito tanquam prin-
cipio radicali solum, & fundamentali, nego Ma-
jorem; & sub eadem distinctione Minor, nego
Consequentiam. Sicut ergo posita generatione,
ponitur paternitas in generante, & ea sublata tol-
litur, non quia paternitas consistat formaliter in
generatione, sed quia ea ut à fundamento de-
pendet & conservatur quoad existentiam; ita si-
militer, posito mutuo conjugum consensu, & ju-
re, quod per illum quilibet illorum acquirit in
corpus alterius, ponitur matrimonium, & eo ab-
lato, aufertur, non quod in eo formaliter consi-
stat, sed quia ab illo radicaliter & fundamentali-
ter pendet.

Objicies quarto: In eo matrimonii essentia
consistit, quod assumitur à Deo tanquam instru-
mentum ad causandam gratiam in animis con-
jugum: Sed vinculum conjugale ad talem gra-
tiam causandam non assumitur; cùm enim sit re-
latio, ut supra ex D. Thoma dicebamus, non po-
test aliquid efficere, etiam præcisè ut instru-
mentum: Ergo essentia matrimonii non consi-
stet in vinculo conjugali.

Respondent aliqui recentiores Thomistæ, ne-
gando Minorem, & ad illius probationem di-
cunt, quod licet relatio naturaliter non sit activa
etiam præcisè ut instrumentum, bene tamen su-
pernaturaliter, & per ordinem ad potentiam Dei
absolutam potest enim (inquiunt) Deus quoli-
bet ente in rerum natura existente, quantumvis
minimo & relativo, uti tanquam instrumento ad
producendum quodcumque voluerit.

Sed hæc solutio displicet, & facile confutari
potest; cùm enim instrumentum sit in genere cau-
sæ efficientis, implicat quod Deus assumat ut in-
strumentum ad producendum effectum aliquem
supernaturalem, aliquid quod nullo modo est ac-
tivum; unde Deus nec materiam primam, nec
quantitatem, ut instrumenta assumere potest, ed
quod

quod illa non sint activa, ut communiter docent Philosophi; Ergo cum etiam relatio omnis activitatis sit expers, non potest assumi. Deo ut instrumentum ad producendam gratiam.

17 Confirmatur: Omne instrumentum ex virtute sibi propria debet habere actionem præviam per quam fiat capax ut eleveur à causa principali, ad producendum eius effectum, ut docent communiter nostri Thomistae in secundo physicorum: Sed quod nullo modo est activum, non potest ex viribus propriis talem actionem præviam elicere, ut de se constat: Ergo nec assumi à Deo ut instrumentum ad causandam gratiam. Hac ergo solutione praetermissa,

18 Respondet negando Majorem, ut enim recte ait Soto in 4. dist. 26. quaest. 2. art. 3. non semper requiritur, quod Sacramentum gratiam cauter, per suam quidditatem, & per id quod est res & Sacramentum simul, sed sufficit quod illam conferat per suam causam efficientem, & per id quod est Sacramentum tantum; subindeque sufficit quod in matrimonio mutus conjugum consensus, qui est causa efficiens illius, & Sacramentum tantum (ut disp. sequenti dicemus) assumatur ut instrumentum ad causandam gratiam Sacramentalem in animis conjugum.

ARTICULUS II.

Utrum homo non solum habeat naturalem inclinationem ad matrimonium, sed etiam praeceptum de usu illius, & quale sit, & quos obliget tale praeceptum?

§ I.

Quatuor conclusionibus difficultates istae resolvuntur.

19 Dico primo, homo naturaliter inclinatur ad matrimonium, ita D. Thomas hic art. 1. in corp.

Probatur ratione quam ibidem insinuat: Sicut homo naturaliter inclinatur ad conservationem sui ipsius, ita etiam, imò magis, ad conservationem propriae speciei; quia bonum speciei est universalius, quam bonum individui: Sed matrimonium est medium necessarium ad conservationem speciei in esse rationali; quia licet per fornicationem, & vagum concubitus, possit species multiplicari & conservari in esse naturali non tamen in esse rationali, eo quod ex simplici fornicatione regulariter, ut plurimum, & per se loquendo sequatur mala educatio proles: Ergo homo habet naturalem inclinationem ad matrimonium, velut ad convenientem speciei suae conservationem & propagationem: Natura enim (inquit S. Doctor in resp. ad 4.) non solum intendit esse in prole sed etiam esse perfectum, ad quod requiritur matrimonium. Unde contraetus matrimonii est de jure naturali, nempe quia naturali instinctu constituitur, ut habetur in principio Digestorum, ubi sic dicitur: *Ius naturae est, &c.* Hinc descendit maris & feminae conjunctio, quam nos matrimonium appellamus. Et in cap. *Ius naturale* dist. 1. sumpto ex Iulio libro 5. Etymologiarum cap. 4. sic habetur: *Ius naturale est commune omnium nationum, eo quod ubique in instinctu naturae, non constitutione aliqua, habetur, ut viri & feminae conjunctio.*

A Dico secundo, matrimonium non solum ex inclinatione & instinctu naturae, sed etiam ex praecepto, ita communiter Theologi ex praecepto Michaelis Medina lib. 4. de sacramento matrimonii continentia, controversia adest, ubi docet nullum stare praeceptum de matrimonio.

Probatur breviter conclusio: Media maxime necessaria propter finem maxime intentionem naturae, sicut de praecepto, ut patet in longioribus; quia quia est maxime necessaria ad conservationem individui à natura intentionem, cadit sub praecepto: Sed matrimonium est medium maxime necessarium, propter finem maxime intentionem naturae, scilicet propter propagationem generis humani in esse rationali, ut coheret dictis conclusionibus praecedentibus: Ergo matrimonium non solum est ex instinctu & inclinatione naturae, sed etiam ex dicto praecepto.

Dico tertio, praeceptum de matrimonio non esse positivum, sed naturale. Est contra Sotum in 4. dist. 26. qu. 1. ubi fatetur quidem dari praeceptum de matrimonio, sed negat quod sit praeceptum naturale.

Probatur primo conclusio ratione fundamentalis: Qui intendit finem, praecipit medium necessarium ad ipsum: Sed natura intendit propagationem generis humani, ut enim propagatur, diversum sexum constituit, in specie humana, quod non fecit in Angelis; in coelo enim Angelus & Angelus, ut bellè Tertullianus ait; cum enim Angeli sint incorruptibiles, propagationem non indigent: Ergo natura praecipit matrimonium, quod est medium ad propagationem generis humani necessarium.

Confirmatur: Ideo praeceptum de sumendo cibum, est iuris naturalis, quia finis talis sumptionis, scilicet conservatio individui, intenditur à natura: Atque similiter finis matrimonii, videlicet conservatio speciei humanae in esse rationali, est intentus à natura; imò magis natura eam intendit, quam conservationem individui, quia ut supra dicebamus, bonum speciei est universalius quam bonum individui: Ergo praeceptum de matrimonio est iuris naturalis.

Probatur secundo: Praeceptum de matrimonio non est abrogatum in lege gratiae: Ergo non est praeceptum positivum, sed naturale. Antecedens est certum, & docetur à D. Thomas hic art. 1. Consequentia verò probatur. Nullum est assignabile praeceptum positivum, vel legis naturae, vel legis scriptae, quod non cessaverit in lege evangelica, solum enim naturalia pertinet ad mores, & super naturalia fidei pertinet: Ergo si praeceptum de matrimonio non sit abrogatum in lege gratiae, non est positivum, sed naturale.

Dico quarto, praeceptum de matrimonio pro tempore necessitatis, quo paucitas hominum exigeret ut quilibet generationi vacaret, primo & per se obligaret Rem publicam, & rectores illius, ut nimirum aliquos cogere ad nubendum: Secundario verò obligaret etiam singulos in particulari, ut per matrimonium bono communis convenirent, extra casum verò necessitatis, & quando sufficienter est propagatum genus humanum tale praeceptum nec singulos in particulari, nec ipsam Rem publicam, vel ejus rectores obligat.

Prima pars patet, nam finis matrimonii, nimirum propagatio & conservatio speciei, est bonum commune: Sed & Respublica & ejus rectores per se respiciunt bonum commune: Ergo per se pertinet ad illos spectare curare ut ipsa necessitas ab-